

SFEI YM.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO
11 päivänä heinäkuuta 1996 *

Asiassa C-39/94,

jonka Tribunal de commerce de Paris on saattanut EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Syndicat français de l'Express international (SFEI) ym.

vastaan

Ranskan postilaitos ym.

ennakkoratkaisun EY:n perustamissopimuksen 92 ja 93 artiklan tulkinnasta,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti G. C. Rodríguez Iglesias, jaostojen puheenjohtajat C. N. Kakouris, J.-P. Puissochet ja G. Hirsch sekä tuomarit G. F. Mancini, C. Gulmann (esittelevä tuomari), J. L. Murray, P. Jann ja H. Ragnemalm,

julkisasiamies: F. G. Jacobs,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies D. Louterman-Hubeau,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Syndicat français de l'Express international ym., edustajanaan asianajaja Eric Morgan de Rivery, Pariisi,
- TAT SA, edustajinaan asianajajat Valérie Bouaziz Torron ja Dominique Berlin, Pariisi,
- Ranskan hallitus, asiamiehinään ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston osastopäällikkö Jean-Marc Belorgey ja saman osaston apulaisosastopäällikkö Catherine de Salins,
- Saksan hallitus, asiamiehinään liittovaltion talousministeriön Ministerialrat Ernst Röder ja saman ministeriön Regierungsrat Bernd Kloke,
- Espanjan hallitus, asiamiehinään yhteisön oikeutta ja toimielimiä koskevan kansallisen koordinoinnin pääjohtaja Alberto José Navarro González ja valtion oikeudellisen osaston valtiasiamies Gloria Calvo Díaz,
- Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellisen yksikön virkamiehet Michel Nolin ja Ben Smulders,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Syndicat français de l'Express international ym:n, edustajinaan asianajajat Eric Morgan de Rivery ja Jacques Derenne, Pariisi, Société française de messagerie internationale, edustajanaan asianajaja Manuel Bosque, Seine-Saint-Denis, Ranskan hallituksen, asiamiehenään Catherine de Salins, Espanjan hallituksen, asiamiehenään Gloria Calvo Díaz, ja komission, asiamiehinään Michel Nolin ja Ben Smulders, esittämät suulliset huomautukset 24.10.1995 pidetyssä istunnossa,

kuultuaan julkisasiamiehen 14.12.1995 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Tribunal de commerce de Paris on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 5.1.1994 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 31.1.1994, EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla useita ennakkoratkaisukysymyksiä perustamissopimuksen 92 ja 93 artiklan tulkinnasta.
- 2 Nämä kysymykset ovat tulleet esille oikeudenkäynnissä, jossa kantajina ovat Syndicat français de l'Express international (jäljempänä SFEI) ja sen viisi jäsenyritystä, eli DHL International, Service Crie-LFAL, May Courier International, Federal Express ja Express Transports Communications, ja vastaajina Société française de messagerie internationale (jäljempänä SFMI), Chronopost, Ranskan postilaitos, Ranskan postilaitoksen tytäryhtiöiden holdingyhtiö Sofipost (jäljempänä Sofipost), Société de transport aérien transrégional (jäljempänä TAT) ja TAT Express. Tässä oikeudenkäynnissä on kysymys siitä logistisesta ja kaupallisesta avusta, jota posti antoi pikapostitoimintaa harjoittaville SMFI:lle ja Chronopostille.
- 3 Pikaposti on palvelua, jossa asiakirjat ja paketit kuljetetaan vastaanottajalle lyhyen ajan kuluessa asiakkaiden tarpeiden mukaan. Se vastaa sellaisten liikeasiakkaiden tarpeita, joille on olennaisen tärkeää, että toimitukset ovat vastaanottajalla taatun määräajan kuluessa. Ranskassa tämä ala on avoin vapaalle kilpailulle, toisin kuin tavallinen postitoiminta, jossa Ranskan postilaitoksella on monopoliasema.
- 4 Ranskan postihallinto nykyaikaisti pikapostipalvelujaan hoitavan Postadexin toimintaa parantaakseen asemaansa näillä markkinoilla ja antoi Postadexille uuden nimen EMS Chronopost. Vuonna 1985 postihallinto uskoi EMS Chronopostin hoidon ja kehittämisen eräälle tätä varten perustetulle yksityisoikeudelliselle

yhtiölle, SFMI:lle. Tämän yhtiön osakepääomasta 66 prosenttia kuului Ranskan postilaitoksen täysin omistamalle tytäryhtiö Sofipostille. Loput 34 prosenttia omisti TAT.

- 5 Vuoden 1986 ensimmäisten kuukausien aikana Ranskan postilaitos kehotti Postadexin asiakkaita siirtymään EMS Chronopostin asiakkaisiksi. Posti- ja teleministeriön 19.8.1986 (Bulletin officiel des PTT, 1986, s. 311—) antamassa ohjeessa täsmennettiin EMS Chronopostin liiketoiminnan harjoittamista ja markkinointia koskevia yksityiskohtaisia sääntöjä. EMS Chronopostin liiketoimintaa harjoittaisi SFMI pääasiallisesti Ranskan postilaitoksen rahoituksella, jota täydentäisi TAT:n tytäryhtiö, pikakuljetusyhtiö TAT Express. Ranskan postilaitos toimittaisi SFMI:lle jatkuvaa apua ensinnäkin antamalla sen käyttöön postitoimistojaan ja osan henkilöstöään asiakkaille suuntautuvien lähetysten keräilyä, lajittelua, kuljetamista ja jakelua varten (jäljempänä logistinen apu) ja toiseksi myyninedistämässä, asiakkaiden hankinnassa ja asiakasneuvonnassa (jäljempänä kaupallinen apu).
- 6 SFMI:n toiminnan käynnistyminen ja kasvu olivat nopeita. Ensimmäisen tilikauden (v. 1986) 200 miljoonasta Ranskan frangista (FRF) sen liikevaihto kasvoi vuonna 1988 720 miljoonaan FRF, vuonna 1989 1,03 miljardiin FRF ja vuonna 1991 1,34 miljardiin FRF.
- 7 Ranskan postilaitoksesta, joka siihen saakka oli ollut osa valtionhallintoa, tuli 1.1.1991 itsenäinen julkisoikeudellinen oikeushenkilö. Postin ja telelaitoksen julkisten toimintojen järjestämisestä 2.7.1990 annetulla lailla nro 90—568 Ranskan postilaitos valtuutettiin nimenomaisesti kehittämään julkisten tehtäviensä ohella toimintonsa yksityisille yrityksille avoimilla alueilla.
- 8 Vuonna 1992 pikapostitoiminta muuttui rakenteellisesti sen vuoksi, että Ranskan, Saksan, Alankomaiden, Kanadan ja Ruotsin postilaitokset perustivat australialaisen kuljetusliike TNT:n kanssa yhteisen kansainvälisellä pikapostialalla toimivan yrityksen GNEW:n (komission 2.12.1991 hyväksymä yrityskeskittymä; EYVL 1991 C 322, s. 19). Kansallinen liiketoiminta uskottiin kokonaisuudessaan uudelle

yhtiölle Chronopostille, josta 66 prosenttia omisti Sofipost ja 34 prosenttia TAT. Kansainvälinen liiketoiminta annettiin SFMI:lle, joka joutui yhteisyrityksen ranskalaisen tytäryhtiön GNEW Francen valvontaan. Tässä uudessa järjestelmässä Chronopost keräilee ja jakelee SFMI:n lukuun GNEW:n tehtäväksi annetut kansainväliset lähetykset. Postilaitos takasi GNEW-SFMI:lle 1.1.1995 asti yksinomaisen pääsyn verkostoonsa, eikä Chronopost voinut kilpailla SFMI:n kanssa.

- 9 SFEI teki 21.12.1990 Euroopan yhteisöjen komissiolle ja Ranskan kilpailuneuvostolle valituksen, jossa se katsoi, että Ranskan postilaitoksen SFMI:lle antama logistinen ja kaupallinen apu olivat sellaisia valtion tukia, jotka eivät soveltuneet yhteismarkkinoille ja jotka olivat tasavertaisen kilpailun vastaisia. Se vetosi erityisesti siihen, että postihallinnon antama tuki teki mahdolliseksi sen, että SFMI saattoi käyttää selvästi alempia hintoja kuin sen kilpailijat.
- 10 Komissio hylkäsi 10.3.1992 SFEI:n perustamissopimuksen 92 artiklan perusteella tekemän valituksen. SFEI ja kolme sen silloisista jäsenyrityksistä nostivat 16.5.1992 yhteisöjen tuomioistuimessa kumoamiskanteen tätä päätöstä vastaan (asia C-222/92). Komission peruutettua päätöksensä, jotta ”tietyt tässä kannekirjelmässä olevat seikat huomioon ottaen — — asiakirjoihin voitaisiin liittää lisäselvityksiä”, yhteisöjen tuomioistuin poisti asian rekisteristä 18.11.1992 antamallaan määräyksellä.
- 11 Komissio on sen jälkeen jatkanut asian tutkimista; se on muun muassa pyytänyt kaksi kertaa tietoja Ranskan viranomaisilta. Se ei ole kuitenkaan lopullisesti ratkaissut asiaa eikä edes ottanut kantaa siihen, ovatko kyseiset toimet perustamissopimuksen 92 artiklassa tarkoitettuja valtion tukia.
- 12 Näissä olosuhteissa SFEI ja viisi edellä mainittua yhtiötä nostivat 16.6.1993 kanteen Tribunal de commerce de Paris'ssa SFMI:tä, Chronopostia, Ranskan postilaitosta, Sofipostia, TAT:tä ja TAT Expressiä vastaan. Kanteessa vaadittiin tuomioistuinta toteamaan, että Ranskan postilaitoksen SFMI:lle ja Chronopostille antama

logistinen ja kaupallinen apu oli valtion tuki ja että tämä tuki oli myönnetty perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan viimeisen virkkeen vastaisesti, ilman että siitä olisi annettu ennalta tieto komissiolle. Sen tarkoituksena oli tämän vuoksi saada tuomioistuimien määräämään, että Ranskan postilaitos lopettaisi välittömästi kyseisten valtion tukien myöntämisen ja että SFMI:n ja Chronopostin olisi palautettava Ranskan postilaitokselle kokonaisuudessaan niiden perustamisestaan lähtien saamat lainvastaiset valtion tuet, jotka olivat vuosien 1986 ja 1991 väliseltä ajalta 2 139 FRF. Pääasian kantajat vaativat vastaajilta myös 216 miljoonan FRF:n suurista vahingonkorvausta.

- 13 SFEI ym:n kansallisessa tuomioistuimessa esittämistä vaatimuksista käy ilmi, että väitetty logistinen apu annettiin siten, että SFMI:n käyttöön annettiin postitoiminnan infrastruktuuri, johon kuului 300 000 henkilöä, 73 000 päivittäistä postinjake-lukierrosta, 16 835 rakennusta, 50 000 ajoneuvoa, 300 junavaunua ja 22 lentokonetta, joista suoritettava korvaus oli epätavallisen alhainen, ja siten, että SFMI:lle myönnettiin edullinen tullietuuskohtelu sekä Ranskan postilaitokselle suoritettavia maksuja koskevat epätavallisen edulliset maksuehdot. Ranskan postilaitos takasi SFMI:lle ja Chronopostille myös kaupallista apua. Ranskan postilaitoksen asiakas-kunta oli niiden käytettävissä. Ne hyötyivät myös postilaitoksen myyminen edistämisen- ja mainoskampanjoista. SFEI:n mukaan tuki koostui tästä avusta maksetun korvauksen ja tämän avun markkinahinnan välisestä erotuksesta.
- 14 Pääasian vastaajat ovat erityisesti katsoneet, ettei asia kuulunut komission tai Ranskan Conseil d'État'n toimivaltaan. Kantajat ovat vastanneet tähän, että ne eivät yritä saada hallinnollisia päätöksiä kumotuiksi, vaan ne moittivat ainoastaan sitä, että julkinen yritys myötävaikutti kaupallisten yhtiöiden kehittämiseen tavalla, joka oli vastoin näitä yhtiöitä koskevia kilpailusääntöjä.

15 Ottaen huomioon tämän tosiasiallisen ja oikeudellisen tilanteen Tribunal de commerce de Paris päätti tekemällään välipäätöksellä lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat kahdeksan perustamissopimuksen 92 ja 93 artiklan tulkintaan liittyvää ennakkoratkaisukysymystä:

- ”1) Onko sellaisia jäsenvaltion toimenpiteitä, joilla se erityisesti valtiovarainministeriön ja posti- ja telekommunikaatioministeriön välityksellä tukee pikakuljetustoimintaa harjoittavaa yhtiötä antamalla sille logistista ja kaupallista apua vaatimatta tekemistään teknisistä, kaupallisista tai rahoitukseen liittyvistä suoritteista tavanomaista korvausta, pidettävä sellaisina valtion tukina, jotka vääristävät tai uhkaavat vääristää kilpailua ja vaikuttavat jäsenvaltioiden väliin kaupan perustamissopimuksen 92 artiklassa tarkoitettulla tavalla?

- 2) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, onko 93 artiklan 3 kohdan viimeisessä virkkeessä määrätyn kiellon vastaisesti jo suoritettujen taloudellisten tukien palauttaminen kyseisen tuen maksamisen välittömän keskeyttämisen lisäksi ainoa keino taata tämän kiellon tehokkuus?

- 3) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, onko sellaisella yrityksellä, jolle on myönnetty tällaisia tukia, yhteisön oikeuden ja erityisesti sen ensisijaisuutta koskevan periaatteen perusteella velvollisuus osoittaa, että se on ennen kyseisen tuen vastaanottamista tarkistanut huolellisesti erityisesti sen, että tukea myönnettäessä on menetelty EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdassa määrätyllä tavalla?

- 4) Jos kolmanteen kysymykseen vastataan myöntävästi, voidaanko tarkasteltavana olevien yhteisön oikeuden säännösten rikkomisesta aiheutuva vahinko määrätä korvattavaksi voimassa olevan kansallisen lainsäädännön mukaisesti silloin kun näiden tukien saajayrityksen huolellisuusvelvollisuuden laiminlyönnistä on aiheutunut vahinkoa sen kanssa kilpaileville yrityksille?

- 5) Onko sillä kansallisella tuomioistuimella, joka käsittelee kansallisen lainsäädännön mukaista siviilioikeudellista vaatimusta, jossa on kysymys sellaisesta valtion toimenpiteestä, johon on ryhdytty ottamatta huomioon perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan viimeisessä virkkeessä määrättyä edeltävää valvontamenettelyä, velvollisuus jättää asia tutkimatta toimivallan puuttumisen vuoksi, jos komissiolle on tehty valitus sen toteamiseksi, että riidanalainen toimenpide on soveltumaton yhteismarkkinoille, vaikka komissio ei olisi antanut lopullista päätöstä eikä ratkaissut, olivatko riidanalaiset toimenpiteet valtion tukia?
- 6) Jos kansallinen tuomioistuin katsoo olevansa toimivaltainen, onko sillä samassa tilanteessa vaihtoehtoisesti velvollisuus lykätä asian käsittelyä ja odottaa, että komissio tekee päätöksen siitä, ovatko riidanalaiset toimenpiteet valtion tukia?
- 7) Vaikuttaako edellä 5 ja 6 kohdassa mainittuihin tilanteisiin se, että komissio ei ole ratkaissut asiaa, vaikka se on saatettu sen käsiteltäväksi yli kaksi vuotta aikaisemmin, ja se, että kantaja on kansallisessa tuomioistuimessa osoittanut, että perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan viimeisen virkkeen rikkomisesta kantajalle aiheutuvat vahingolliset seuraukset on saatava kiireellisesti lakkaamaan?
- 8) Voidaanko edellä 5—7 kohdassa tarkoitetuissa oloissa yhteisöjen tuomioistuinten asiassa C-354/90 21.11.1991 antaman tuomion (erityisesti sen 14 kohdan) perusteella päätellä, että jos kansallinen tuomioistuin katsoo olevansa toimivaltainen ja ratkaisee asian kanteessa vaadituin tavoin 93 artiklan 3 kohdan viimeisen virkkeen perusteella, se täyttää vain sille kuuluvaa tehtävää suojella yksityisten oikeuksia valtion viranomaisten rikottua perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan viimeisessä virkkeessä määrättyä kieltoa siihen saakka, kunnes komissio tekee lopullisen päätöksen?”
- 16 Ranskan postilaitos ja Sofipost nostivat 4.2.1994 SFEI:tä vastaan kanteen, jossa ne vaativat, että Cour d'appel de Paris'n puheenjohtaja antaisi sellaisen väliaikaismääräyksen, jolla kantajille myönnettäisiin lupa valittaa 5.1.1994 tehdystä, ennakkoratkaisupyynnön sisältäneestä päätöksestä. Tämä kanne hylättiin 24.3.1994 annetulla määräyksellä.

Ennakkoratkaisukysymysten tutkittavaksi ottaminen

- 17 TAT ja SFMI väittävät, että ennakkoratkaisukysymykset on jätettävä tutkimatta siitä syystä, että kansalliselta tuomioistuimelta puuttuu toimivalta, että ennakkoratkaisupyynnössä ei ole kuvattu asiaan liittyviä tosiasiallisia ja oikeudellisia yhteyksiä, että kontradiktorista periaatetta on loukattu ja lopuksi että oikeudenkäyntimenettelyä on käytetty väärin.
- 18 Ne vetoavat ensinnäkin siihen, että pääasian oikeudenkäynti perustuu keskeisesti sen kysymyksen selvittämiseen, onko Ranskan tasavalta rikkonut perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohtaa, koska se on jättänyt antamatta tiedon komissiolle SFMI:tä ja Chronopostia hyödyttäen toimenpiteistä, ja jos näin on, mitkä ovat tästä aiheutuvat seuraukset. Ranskassa vain hallintotuomioistuimilla on toimivalta valvoa tukien myöntämiseen liittyvien hallinnollisten toimenpiteiden lainmukaisuutta. Siviiliasian tuomioistuimilta puuttuu myös toimivalta määrätä tuen palauttamisesta tai tuomita valtio maksamaan vahingonkorvausta. Koska Tribunal de commerce de Paris ei selvästikään ole toimivaltainen, esitetyt ennakkoratkaisukysymykset eivät ole tarpeen oikeudenkäynnin ratkaisemiseksi.
- 19 Toiseksi kansallinen tuomioistuin ei ollut tämentänyt Ranskan postilaitoksen SFMI:lle ja Chronopostille antaman logistisen ja kaupallisen avun luonnetta. Lisäksi tästä avusta suoritetun vastikkeen epätavalliseen alhaisuuteen oli vain viitattu, mutta sitä ei ollut näytetty toteen. Näissä olosuhteissa niiden asianosaisten, jotka halusivat esittää yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksia, oli lähes mahdotonta tehdä näin asianmukaisesti, eikä yhteisöjen tuomioistuin voinut tehokkaalla tavalla vastata sille esitettyihin kysymyksiin.
- 20 Kolmanneksi, vaikka kansallisessa tuomioistuimessa käydyissä keskusteluissa oli ollut kysymys vain toimivaltaan liittyvistä seikoista, tämä tuomioistuin oli kuitenkin katsonut, että tiettyjä seikkoja oli näytetty toteen. Tästä syystä, jos yhteisöjen tuomioistuin ratkaisisi ennakkoratkaisukysymykset, se toimisi epätasällisten viittausten perusteella ja pääasian vastaajien puolustautumisoikeuksia loukkaavalla tavalla.

- 21 Neljänneksi ennakkoratkaisumenettelyä käytettiin lainvastaisesti, koska tarkoituksena oli kiertää se haitta, joka pääasian kantajille aiheutui komission hitaasta päätöksenteosta. Kansallinen tuomioistuin ei kysynyt ensimmäisessä kysymyksessä ainoastaan, olivatko kyseiset toimenpiteet perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan mukainen tuki, vaan se halusi tämän lisäksi tietää, sopivatko ne yhteen perustamissopimuksen kanssa, minkä päättäminen kuului yksinomaan komission toimivaltaan. Pääasian kantajien olisi joko nostettava komissiota vastaan laiminlyöntikanne tai kanne, jossa nämä vaatisivat sen päätöksen kumoamista, jolla komissio perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdan vastaisesti kieltäytyi aloittamasta kontradiktorista tutkimusmenettelyä.
- 22 Ranskan hallitus vastustaa omalta osaltaan vain ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen tutkittavaksi ottamista. Kysymys on muotoiltu siten, että siitä saa sen vaikutelman, että kansallinen tuomioistuin oli jo tehnyt sen päätelmän, että SFMI ja Chronopost olivat saaneet etuja suorittamatta niistä tavanomaista vastiketta, eli että ne olisivat saaneet valtion tukia. Ennakkoratkaisupyynnössä ei kuitenkaan ollut esitetty niitä tosiasiallisia tai oikeudellisia perusteita, jotka olivat saaneet Tribunal de commerce de Paris'n tekemään tällaisen päätelmän. Se, ettei kysymystä voitu ottaa tutkittavaksi, oli sitäkin ilmeisempää, kun otettiin huomioon, että riidanalaiset, tosiseikkoja koskevat kysymykset olivat erittäin monimutkaisia.
- 23 Näitä perusteita ja perusteluja ei voida hyväksyä.
- 24 Mitä tulee väitteeseen, joka koskee kansallisen tuomioistuimen toimivallan puuttumista, on muistutettava, että yhteisöjen tuomioistuimen tehtävänä ei ole tutkia sitä, onko se päätös, jolla ennakkoratkaisupyynnön esitetään, tehty kansallisten oikeudenkäyntimenettelyä ja tuomioistuinten toimintaa koskevien sääntöjen mukaisesti. Yhteisöjen tuomioistuimen on pysyttädyttävä siinä päätöksessä, jolla jäsenvaltion tuomioistuin on esittänyt ennakkoratkaisupyynnön, jollei sitä ole kumottu kansallisessa oikeudessa mahdollisesti säädetyssä muutoksenhakumenettelyssä (ks. asia C-10/92, Balocchi, tuomio 20.10.1993, Kok. 1993, s. I-5105, 16 ja 17 kohta, ja asia 65/81, Reina, tuomio 14.1.1982, Kok. 1982, s. 33, 7 ja 8 kohta).

- 25 Niiden esitettyjen perustelujen osalta, jotka koskevat sitä, että ennakkoratkaisupyynnössä ei olisi kuvailtu oikeudenkäynnin kohteena olevaa tosiasiallista ja oikeudellista asiayhteyttä, että kontradiktorista periaatetta olisi loukattu ja että oikeudenkäyntiä olisi käytetty väärin, on aluksi todettava, että ne liittyvät vain ensimmäiseen kysymykseen.
- 26 Ennakkoratkaisukysymykset esittänyt tuomioistuin esittää yksityiskohtaisesti ne toimenpiteet, joita pääasian kantajat pyytävät siinä tapauksessa, että kansallinen tuomioistuin toteaisi 93 artiklan 3 kohdan viimeisen virkkeen rikkomisen, samoin kuin pääasian asianosaisten esittämät käsitykset, jotka koskevat kansallisen tuomioistuimen toimivaltaa silloin kun asia on samanaikaisesti saatettu komission käsiteltäväksi. Ennakkoratkaisukysymykset 2—4 koskevat nimenomaan niitä päätelmiä, joita kansallinen tuomioistuin voi tehdä siinä tapauksessa, että valtion tukihankkeet on jätetty ennakolta ilmoittamatta. Ennakkoratkaisukysymykset 5—8 koskevat kansallisen tuomioistuimen toimivaltaa siinä tapauksessa, että asia on samanaikaisesti komission käsiteltävänä.
- 27 Vaikka onkin totta, että ennakkoratkaisukysymykset esittänyt tuomioistuin kuvaillee hyvin lyhyesti niitä tosiasiallisia ja oikeudellisia yhteyksiä, joihin ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys liittyy, tämä seikka ei kuitenkaan nyt esillä olevassa tapauksessa estä kysymyksen tutkimista. Tämän lyhyen esitystavan perusteella ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys on siis ymmärrettävä siten, että siinä kysytään yhteisöjen tuomioistuimelta vain sitä, onko sellainen logistinen ja kaupallinen apu, jota julkinen yritys antaa ilman tavanomaista vastiketta sellaisille yksityisoikeudellisille tytäryhtiöilleen, jotka harjoittavat liiketoimintaa vapaassa kilpailutilanteessa, sellainen valtion tuki, jota perustamissopimuksen 92 artiklassa tarkoitetaan.
- 28 Edellä olevista perusteluista seuraa lisäksi se, että oikeudenkäynnin väärinkäyttämistä koskeva perustelu on samoin hylättävä. Kansallinen tuomioistuin ei ensimmäisessä ennakkoratkaisukysymyksessään pyydä yhteisöjen tuomioistuinta sekaantumaan komissiolle yksinomaaisesti kuuluvaan toimivaltaan ja ratkaisemaan sitä, soveltuvatko nämä toimenpiteet yhteismarkkinoille. Se pyytää vain esittämään selvennystä perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdan soveltamismahdollisuuksista kyseisiin toimiin, jotta se voisi samalla tehdä päätelmiä siitä, onko perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan viimeisessä virkkeessä määrättyä tukihankkeiden ennen aikaista toteuttamista koskevaa kieltoa rikottu.

29 Esitetyt ennakkoratkaisukysymykset on siis tutkittava.

30 Ottaen huomioon, että ennakkoratkaisukysymykset 5—8 koskevat kysymystä siitä, onko kansallinen tuomioistuin toimivaltainen ja voiko se jatkaa asian tutkimista siitä huolimatta, että asia on samanaikaisesti komission käsiteltävänä, niitä on käsiteltävä ennen ennakkoratkaisukysymyksiä 1—4, jotka liittyvät valtion tuen käsitteeseen ja niihin toimenpiteisiin, joihin perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan viimeisen virkkeen rikkomisen vuoksi on ryhdyttävä.

Ennakkoratkaisukysymykset 5—8

31 Kansallinen tuomioistuin haluaa ennakkoratkaisukysymyksillä 5—8 pääasiallisesti selvittää sitä, millainen asenne sen on omaksuttava silloin kun sen käsiteltäväksi on saatettu asia, jossa sitä vaaditaan määräämään seuraamuksia perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan rikkomisesta siinä tapauksessa, että asia on samanaikaisesti komission käsiteltävänä, mutta tämä ei vielä ole ratkaissut kysymystä siitä, ovatko kyseiset valtion toimenpiteet valtion tukia. Kansallinen tuomioistuin kysyy täsmällisemmin ilmaistuna sitä, onko sen katsottava, ettei se ole toimivaltainen (viides ennakkoratkaisukysymys), vai onko sen ainakin lykättävä asian käsittelyä siksi, kunnes komissio ottaa kantaa kyseisten toimien luonteeseen (kuudes ennakkoratkaisukysymys), vai onko sen sitä vastoin katsottava olevan toimivaltainen ja valvottava yksityisten oikeuksia siinä tapauksessa, että valtio rikkoo perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohtaa, ja annettava vaadittu päätös (kahdeksas ennakkoratkaisukysymys). Lopuksi kansallinen tuomioistuin kysyy, onko sillä seikkalla, että asia on saatettu komission käsiteltäväksi yli kaksi vuotta aikaisemmin ja että pääasian kantajat ovat näyttäneet toteen tilanteen kiireellisyyden, vaikutusta edelliseen kysymykseen annettavaan vastaukseen (seitsemäs ennakkoratkaisukysymys).

32 TAT:n mukaan silloin kun asia on saatettu komission käsiteltäväksi, mutta se ei ole vielä tehnyt päätöstä siitä, ovatko kyseiset toimenpiteet valtion tuki, kansallisen tuomioistuimen on katsottava, ettei sillä ole toimivaltaa, koska muussa tapauksessa tämä saattaa aiheuttaa sen, että kansallisen tuomioistuimen ja komission tekemien päätösten välillä on eroavuuksia. Siinä tapauksessa, että komissio päättäisi myöhemmin, että toimet eivät ole valtion tukea, kansallinen oikeudenkäynti, jolla pyritään 93 artiklan 3 kohdan perusteella tuen palauttamiseen, menettäisi oikeudellisen

perustansa. Toissijaisesti TAT väittää, että kansallisen tuomioistuimen on lykättävä asian käsittelyä siihen saakka, kunnes komissio on päättänyt, ovatko kyseiset toimet tukea. Lopuksi se huomauttaa, että tukea, edellyttäen että se on olemassa, olisi pidettävä olemassa olevana tukena siitä syystä, että komissiolta menee epätavallisen pitkä aika päätöksen tekemiseen, ja että tästä seuraisi se, ettei tukea voida palauttaa, vaan se voidaan ainoastaan poistaa tai sitä voidaan muuttaa vastaisen varalle.

- 33 Näitä perusteluja ei voida hyväksyä.
- 34 Tältä osin on palautettava mieliin perustamissopimuksessa määrätty valtion tukien valvontajärjestelmä ja ne tehtävät, jotka komissiolla ja kansallisilla tuomioistuimilla on valvonnan toteuttamisessa.
- 35 Perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa määrätään, että ”Jollei tässä sopimuksessa toisin määrätä, jäsenvaltion myöntämä taikka valtion varoista muodossa tai toisessa myönnetty tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, ei sovellu yhteismarkkinoille, siltä osin kuin se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan”.
- 36 Tämä valtion tukia koskeva periaatteellinen kieltä ei ole täydellinen eikä ehdoton, sillä komissiolle on 92 artiklan 3 kohdassa annettu tuen hyväksymistä koskeva laaja harkintavalta, ja se voi poiketa mainitussa 1 kohdassa määrätystä yleisestä kiellosta. Kun näissä tapauksissa määritetään valtion tuen soveltuvuutta tai soveltumattomuutta yhteismarkkinoille, syntyy ongelmia, jotka edellyttävät nopeasti muuttuvien monimutkaisten taloudellisten olosuhteiden ja tosiseikkojen huomioon ottamista ja arviointia (asia C-301/87, Ranska v. komissio, tuomio 14.2.1990, Kok. 1990, s. I-307, 15 kohta, ns. Boussac-tuomio).

- 37 Tästä syystä perustamissopimuksen 93 artiklassa määrätään sellaisesta erityisestä menettelystä, jonka avulla komissio jatkuvasti seuraa ja valvoo tukia. Niitä uusia tukia varten, joita jäsenvaltioilla on aikomus myöntää, on luotu sellainen edeltävä menettely, jonka noudattamatta jättäminen aiheuttaa sen, ettei tukea voida pitää lainmukaisesti myönnettynä. Perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan ensimmäisen virkkeen perusteella tuen myöntämistä tai muuttamista koskevasta suunnitelmasta on annettava tieto komissiolle, ennen kuin se toteutetaan.
- 38 Komissio tutkii suunnitellut tuet alustavasti. Jos tässä tutkimuksessa käy ilmi, että suunnitelma ei sovellu yhteismarkkinoille, komissio aloittaa ilman määräaikaan 93 artiklan 2 kohdassa määrätyn kontradiktorisen tutkintamenettelyn. Perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan viimeisestä virkkeestä käy ilmi, että jäsenvaltio ei saa tämän alustavan vaiheen aikana toteuttaa suunniteltua tukea. Jos kontradiktorinen tutkintamenettely aloitetaan, tämä kieltö on voimassa siihen saakka, kunnes komissio tekee päätöksen suunnitellun tuen soveltuvuudesta yhteismarkkinoille (ks. asia C-47/91, Italia v. komissio, tuomio 30.6.1992, Kok. 1992, s. I-4145, 24 kohta). Jos komissio sitä vastoin ei ole vastannut kahden kuukauden kuluessa tiedon saatuaan, kyseinen jäsenvaltio saa siis toteuttaa tämän suunnitellun tuen ilmoitettuaan siitä komissiolle (asia 120/73, Lorenz, tuomio 11.12.1973, Kok. 1973, s. 1471, 4 kohta).
- 39 Se, että asia joutuu kansallisen tuomioistuimen käsiteltäväksi, johtuu 93 artiklan 3 kohdan viimeisessä virkkeessä määrätyn, suunniteltujen tukien toteuttamista koskevan kiellon välittömästä oikeusvaikutuksesta. Tältä osin yhteisöjen tuomioistuin on täsmentänyt, että tässä artiklassa tarkoitettua toteuttamista koskevaa kieltoa sovelletaan välittömästi jokaiseen sellaiseen tukeen, joka on toteutettu ilman, että siitä on annettu tieto, ja että siinä tapauksessa, että tiedoksianto on toimitettu, sitä sovelletaan alustavan vaiheen ajan ja, jos komissio aloittaa kontradiktorisen menettelyn, aina lopullisen päätöksen tekemiseen saakka (em. asia Lorenz, tuomio 11.12.1973, 8 kohta, ja asia C-354/90, Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires ja Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon, tuomio 21.11.1991, Kok. 1991, s. I-5505, 11 kohta, jäljempänä asia FNCE).
- 40 Kansallisten tuomioistuinten on taattava yksityisille, että kaikki ne seuraamukset, jotka on mahdollista määrätä perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan viimei-

sen virkkeen rikkomisesta, määrätään kansallisen lain mukaisesti, olipa kysymys sitten toteuttamista koskevien toimenpiteiden pätevydestä tai tämän määräyksen taikka mahdollisten väliaikaistoimenpiteiden vastaisesti myönnettyjen taloudellisten tukien palauttamisesta (ks. em. asia FNCE, tuomion 12 kohta).

- 41 Kansallisilla tuomioistuimilla ja komissiolla on toisiaan täydentävät ja erilliset tehtävät valvoa sitä, noudattavatko jäsenvaltiot niille perustamissopimuksen 92 ja 93 artiklassa asetettuja velvoitteita.
- 42 Silloin kun kansalliset tuomioistuimet määräävät seuraamuksia 93 artiklan 3 kohdan viimeisen virkkeen rikkomisesta, ne eivät voi ratkaista kysymystä tukitoimenpiteiden soveltuvuudesta yhteismarkkinoille, koska vain komissiolla on yksinomainen toimivalta päättää asiasta yhteisöjen tuomioistuimen valvonnassa (ks. em. asia FNCE, tuomion 14 kohta).
- 43 Komissio ei voi, toisin kuin kansalliset tuomioistuimet, määrätä valtion tukea palautettavaksi vain sillä perusteella, että siitä ei ole ilmoitettu perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan mukaisesti (ks. em. asia Boussac, tuomion 19—22 kohta, ja asia C-142/87, Belgia v. komissio, tuomio 21.3.1990, Kok. 1990, s. I-959, 15—20 kohta sekä em. asia FNCE, tuomion 13 kohta). Sen on ensin, sen jälkeen kun se on varannut asianomaiselle jäsenvaltiolle tilaisuuden esittää huomautuksensa tältä osin, veloitettava tämä välipäätöksellä odottamaan tukea koskevan tutkimuksen päättymistä, keskeyttämään välittömästi tuen maksaminen ja toimittamaan komissiolle tämän asettamassa määräajassa kaikki ne asiakirjat ja tiedot, jotka ovat tarpeen tutkittaessa tuen soveltuvuutta yhteismarkkinoille. Vain siinä tapauksessa, että jäsenvaltio komission kehotuksesta huolimatta laiminlyö pyydettyjen tietojen toimittamisen, komissiolla on toimivalta lopettaa menettely, tehdä käytettävissään olevien seikkojen perusteella päätös siitä, soveltuuko tuki yhteismarkkinoille, ja tarvittaessa vaatia jo suoritettujen tukien määrän palauttamista (ks. em. asia Boussac, tuomion 19 ja 21 kohta).

- 44 Näissä olosuhteissa se, että komissio on 93 artiklan 3 kohdan perusteella aloittanut alustavan tutkintamenettelyn taikka 93 artiklan 2 kohdassa määrätyn kontradiktorisen tutkintamenettelyn, ei aiheuta sitä, että kansallisilla tuomioistuimilla ei enää olisi velvollisuutta suojella yksityisten oikeuksia siinä tapauksessa, että edeltävää tiedoksiantamista koskevaa velvollisuutta olisi rikottu.
- 45 Muunlainen tulkinta suosisi sitä, että jäsenvaltiot eivät noudattaisi valtion tukea koskevan suunnitelman toteuttamiskieltoa. Koska komissio voi määrätä vain lisätuen maksamisen keskeyttämisestä, jos se ei ole tehnyt lopullista pääasiaratkaisua asiassa, perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan tehokas vaikutus (*effet utile*) heikentyisi, jos asian saattamisella komission käsiteltäväksi estettäisiin kansallisia tuomioistuimia määräämästä seuraamuksia tämän määräyksen loukkaamisesta.
- 46 Ei voida myöskään hyväksyä sitä, että komission viivästys alustavan tutkimuksen loppuunsaattamisessa voisi aiheuttaa sen, että uusi, perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan viimeisen virkkeen vastaisesti myönnetty tuki muuttuisi olemassa olevaksi tueksi, joka voitaisiin poistaa vasta tulevaisuudessa.
- 47 Yhteisöjen tuomioistuin on katsonut, että silloin kun jäsenvaltio antaa suunniteluista toimenpiteistä tiedon komissiolle, komission on kahden kuukauden kuluessa päätettävä, aloittaako se 93 artiklan 2 kohdan mukaisen menettelyn. Jollei komissio ota kantaa asiaan tämän määräajan kuluessa, jäsenvaltio voi toteuttaa tämän suunnitelman ilmoitettuaan siitä ensin komissiolle. Tukea pidetään tällöin sellaisena olemassa olevana tukena, joka on 93 artiklan 1 ja 2 kohdassa määrätyn valvonnan alainen (em. asia Lorenz, tuomion 4 ja 5 kohta).
- 48 Tämä oikeuskäytäntö perustuu kuitenkin tarpeeseen ottaa huomioon jäsenvaltion perusteltu intressi saada nopeasti tietoja oikeudellisesta tilanteesta. Tämä tavoite ei täyty, jos jäsenvaltio on toteuttanut toimenpidesuunnitelmia antamatta niistä ennalta tietoa komissiolle. Jos jäsenvaltiolla on epäilyksiä siitä, ovatko sen suunnit-

telemat toimenpiteet valtion tukea, sen on mahdollista omien intressiensä suojelemiseksi antaa tieto suunnitelmastaan komissiolle, jolla on velvollisuus ottaa kantaa asiaan kahden kuukauden pituisen määräajan kuluessa.

- 49 Lopuksi on korostettava, että jotta kansallinen tuomioistuin voisi määrittää, kuuluuko sellainen toimenpide, johon valtio on ryhtynyt ottamatta huomioon 93 artiklan 3 kohdassa määrättyä alustavaa tutkintamenettelyä, tämän artiklan soveltamisalaan, se voi joutua tulkitsemaan perustamissopimuksen 92 artiklassa tarkoitettua tuen käsitettä (asia 78/76, Steinike ja Weinlig, tuomio 22.3.1977, Kok. 1977, s. 595, 14 kohta, ja asia C-189/91, Kirsammer-Hack, tuomio 30.11.1993, Kok. 1993, s. I-6185, 14 kohta).
- 50 Jos kansallisella tuomioistuimella on epäilyksiä sen suhteen, voidaanko kyseiset toimenpiteet määrittellä valtion tueksi, se voi pyytää komissiota selventämään asiaa tältä osin. Komission ja kansallisten tuomioistuinten välistä yhteistyötä valtion tukien alueella koskevassa tiedonannossaan (EYVL 1995 C 312, s. 8) komissio on nimenomaisesti rohkaissut kansallisia tuomioistuimia ottamaan yhteyttä komissioon siinä tapauksessa, että niillä on vaikeuksia perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan soveltamisessa, ja selvittänyt, millaisia tietoja sillä on mahdollisuus toimittaa. Tältä osin on korostettava, että perustamissopimuksen 5 artiklasta johtuvan yhteisön ja jäsenvaltioiden lojaalia yhteistoimintaa koskevan velvoitteen (asia C-2/88, Zwartveld ym., määräys 13.7.1990, Kok. 1990, s. I-3365, 17 ja 18 kohta) perusteella komission on vastattava kansallisten tuomioistuinten esittämiin kysymyksiin mahdollisimman nopeasti.
- 51 Lisäksi kansallinen tuomioistuin voi esittää tai sen on esitettävä perustamissopimuksen 177 artiklan toisen ja kolmannen alakohdan mukaisesti yhteisöjen tuomioistuimelle perustamissopimuksen 92 artiklan tulkintaa koskeva ennakkoratkaisukysymys.
- 52 Siinä tapauksessa, että on todennäköistä, että tietty aika tulee kulumaan ennen kuin kansallinen tuomioistuin antaa lopullisen päätöksen asiassa, sen on harkittava, onko asianosaisten intressien suojaamiseksi tarpeen antaa väliaikaismääräyksiä, kuten määrätä kyseisten toimenpiteiden keskeyttämisestä.

- 53 Tämän vuoksi ennakkoratkaisukysymyksiin 5—8 on vastattava siten, että kansallisen tuomioistuimen on katsottava, että asia kuuluu sen toimivaltaan, joten sen ei tarvitse lykätä asian käsittelyä siihen asti, kunnes komissio ottaa kantaa kyseisten toimenpiteiden luonteeseen käsitellessään kannetta, jossa sitä vaaditaan määräämään seuraamuksia perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan viimeisen virkkeen rikkomisesta, vaikka asia on samanaikaisesti komission käsiteltävänä eikä tämä vielä ole ratkaissut kysymystä siitä, ovatko toimenpiteet, joihin valtio on ryhtynyt, valtion tukia. Jotta kansallinen tuomioistuin voisi ratkaista sen, olisiko näistä toimenpiteistä ollut annettava tieto komissiolle, se voi joutua tulkitsemaan ja soveltamaan valtion tuen käsitettä. Jos kansallinen tuomioistuin on epävarma tästä käsitteestä, se voi pyytää komissiota selventämään asiaa. Lisäksi se voi esittää tai sen on esitettävä EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan toisen ja kolmannen kohdan mukaisesti ennakkoratkaisukysymys yhteisöjen tuomioistuimelle. Jos kansallinen tuomioistuin pyytää komissiolta neuvoa asiassa tai esittää ennakkoratkaisupyynnön yhteisöjen tuomioistuimelle, sen on harkittava, onko asianosaisten intressien suojaamiseksi tarpeen antaa väliaikaismääräyksiä, jotka ovat voimassa siihen asti, kunnes kansallinen tuomioistuin antaa lopullisen päätöksen asiassa.

Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys

- 54 Ensimmäisellä ennakkoratkaisukysymyksellään kansallinen tuomioistuin pyrkii selvittämään pääasiallisesti, onko se, että julkinen yritys antaa logistista ja kaupallista apua sellaisille yksityisoikeudellisille tytäryhtiöilleen, jotka harjoittavat vapaan kilpailun piiriin kuuluvaa toimintaa, saamatta tästä tavanomaista vastiketta, perustamissopimuksen 92 artiklassa tarkoitettu valtion tuki.
- 55 Aluksi on huomautettava, että kyseisistä toimista ei koskaan annettu tietoa komissiolle, koska Ranskan hallitus katsoi, etteivät ne olleet valtion tukia ja että komissio, jonka käsiteltäväksi asia saatettiin vuonna 1990, ei vielääkään, peruuttuaan ensimmäisen vuonna 1992 antamansa hylkäävän päätöksen, ole ratkaissut kysymystä siitä, mikä oli Ranskan postilaitoksen SFMI:lle ja Chronopostille antaman logistisen ja kaupallisen avun luonne.

- 56 On myös korostettava, että Ranskan hallitus ja komissio ovat yhtä mieltä siitä, että ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen sellaisenaan on vastattava myöntävästi. Ne molemmat korostavat myös, että tavanomaisen korvauksen arvioiminen edellyttää kyseisiin suoritteisiin liittyvien kulujen syvällistä ja monimutkaista taloudellista erittelemistä ja että ennakkoratkaisupyynnö ei tältä osin sisällä riittävästi tietoja.
- 57 On hyväksyttävä näkökanta, jonka mukaan se, että julkinen yritys antaa logistista ja kaupallista apua sellaisille yksityisoikeudellisille tytäryhtiöilleen, jotka harjoittavat vapaan kilpailun piiriin kuuluvaa toimintaa, saamatta tästä tavanomaista vastiketta, on perustamissopimuksen 92 artiklassa tarkoitettu valtion tuki.
- 58 Tämän määräyksen tarkoituksena on itse asiassa estää valtion viranomaisia myöntämästä sellaisia etuuksia, jotka vääristävät tai uhkaavat vääristää kilpailua, suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa siten, että se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan (asia C-387/92, Banco Exterior de España, tuomio 15.3.1994, Kok. 1994, s. I-877, 12 kohta, ja asia 173/73, Italia v. komissio, tuomio 2.7.1974, Kok. 1974, s. 709, 26 kohta). Tämän vuoksi valtion tuen käsitteen piiriin eivät kuulu vain positiiviset suoritteet, kuten avustukset, vaan myöskin sellaiset toimenpiteet, jotka eri muodoissaan vähentävät yrityksen tavanomaisia kuluja ja jotka tämän vuoksi, vaikka eivät olekaan tukia sanan täsmällisessä merkityksessä, ovat saman luonteisia ja vaikuttavat samalla tavoin (em. asia Banco Exterior de España, tuomion 13 kohta).
- 59 Edellä esitettyjen päätelmien perusteella tavaroiden tai palvelujen toimittaminen suosivin ehdoin on valtion tuki (yhdistetyt asiat 67/85, 68/85 ja 70/85, Van der Kooy ym. v. komissio, tuomio 2.2.1988, Kok. 1988, s. 219, 28 kohta, ja asia C-56/93, Belgia v. komissio, tuomio 29.2.1996, 10 kohta; Kok. 1996, s. I-723).

- 60 Jotta voitaisiin arvioida, onko valtion toimenpide tuki, on siis määritettävä se, saako edunsaajayritys sellaista taloudellista etua, jota se ei olisi saanut normaaleissa kilpailuolosuhteissa.
- 61 Kansallisen tuomioistuimen on tätä tutkimusta toimittaessaan määritettävä tavanomainen korvaus kyseisistä suoritteista. Tällainen harkinta edellyttää sellaisen taloudellisen erittelyn tekemistä, jossa otetaan huomioon kaikki ne tekijät, jotka normaaleissa markkinaolosuhteissa toimivan yrityksen olisi ollut otettava huomioon vahvistaessaan korvauksia annetuista palveluista.
- 62 Edellä esitetyn perusteella on ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen vastattava siten, että se, että julkinen yritys antaa logistista ja kaupallista apua sellaisille yksityisoikeudellisille tytäryhtiöilleen, jotka harjoittavat vapaan kilpailun piiriin kuuluvaa toimintaa, on perustamissopimuksen 92 artiklassa tarkoitettu valtion tuki, jos vastikkeeksi saatu korvaus on pienempi kuin se korvaus, jota olisi vaadittu normaaleissa markkinaolosuhteissa.

Toinen ennakkoratkaisukysymys

- 63 Toisella ennakkoratkaisukysymyksellä kansallinen tuomioistuin pyrkii pääasiallisesti selvittämään, onko kansallisen tuomioistuimen, jota vaaditaan määräämään tukia palautettaviksi, hyväksyttävä tämä vaatimus siinä tapauksessa, että se toteaa, ettei näistä tuista ole annettu tietoa komissiolle.
- 64 Espanjan hallituksen mukaan perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdassa määrätyn tiedoksiantamista koskevan velvollisuuden rikkomisen perusteella voidaan määrätä vain väliaikaisia toimia, joista ankarin on tuen maksamisen

keskeyttäminen. Tuki voidaan määrätä palautettavaksi vain siinä tapauksessa, että sen soveltumattomuus yhteismarkkinoille on todettu. Jos kansalliset tuomioistuimet määräisivät tuen palautettavaksi, ne ratkaisisivat ennakoita pääasian.

- 65 TAT ja Espanjan, Ranskan sekä Saksan hallitukset ovat samoin vedonneet siihen, ettei kansallisilla tuomioistuimilla ole milloinkaan velvollisuutta määrätä palauttamista. Olisi itse asiassa ristiriitaista, että perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdassa määrätyn muotovaatimuksen rikkominen aiheuttaisi välttämättä tuen palauttamisen, koska tällöin komission ei olisi pakko määrätä tästä todetessaan tuen soveltumattomaksi yhteismarkkinoille.
- 66 Näitä kannanottoja ei voida hyväksyä.
- 67 Ensin on korostettava, että jos kansallisen tuomioistuimen käsiteltäväksi on saatettu perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan viimeiseen virkkeeseen perustuva vaatimus, sen tehtävät ovat laajemmat kuin sellaisen tuomioistuimen, joka tekee väliaikaisen ratkaisun. Kansallisen tuomioistuimen velvollisuutena on tällaisessa asiassa antamallaan lopullisella ratkaisulla taata suoja lainvastaisesti toteutettujen tukien vaikutuksia vastaan. Komissio ei voi myöskään asettaa sen päätöstä kyseenalaiseksi. Tuen soveltuvuutta koskeva lopullinen päätös ei vaikuta takautuvasti siten, että tuen toteuttamista koskevat lainvastaaiset toimet tulisivat laillisiksi (ks. em. asia FNCE, tuomion 16 kohta).
- 68 Edellä mainitussa asiassa FNCE annetun tuomion 12 kohdasta käy ilmi, että jos tuki todetaan myönnetyn 93 artiklan 3 kohdan viimeisen virkkeen vastaisesti, tämä aiheuttaa pääsääntöisesti sen, että tuki on palautettava kyseisen jäsenvaltion sisäisten menettelysääntöjen mukaisesti.
- 69 Muunlainen tulkinta suosisi sitä, että jäsenvaltiot eivät noudata perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdassa määrättyä kieltoa. Jos oletetaan, että kansalliset

tuomioistuimet voisivat määrätä vain uusien maksujen keskeyttämisestä, jo myönnetyt tuet jäisivät voimaan aina siihen saakka, kunnes komissio tekee lopullisen päätöksen tukien soveltumattomuudesta yhteismarkkinoille ja määrää niiden palauttamisesta.

- 70 Kun otetaan huomioon valtion tukihankkeita koskevan edeltävän valvontamenetelyn noudattamisen tärkeys yhteismarkkinoiden häiriöttömälle toiminnalle, kansallisten tuomioistuinten on pääsääntöisesti hyväksyttävä perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan vastaisesti maksettujen tukien palauttamista koskeva vaatimus. Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 73—77 kohdassa korostanut, voi kuitenkin olla sellaisia erityislaatuista tilanteita, joissa ei olisi asianmukaista määrätä tukea palautettavaksi.
- 71 Toiseen ennakkoratkaisukysymykseen on tämän vuoksi vastattava siten, että kansallisen tuomioistuimen, jota on vaadittu määräämään tuet palautettaviksi, on hyväksyttävä tämä vaatimus, jos se havaitsee, että näitä tukia ei ole annettu tiedoksi komissiolle, ainakin siinä tapauksessa, että tämä palauttaminen ei erityisten seikkojen vuoksi ole epäasianmukaista.

Kolmas ja neljäs ennakkoratkaisukysymys

- 72 Kolmannella ja neljännellä ennakkoratkaisukysymyksellään kansallinen tuomioistuin pyrkii pääasiallisesti selvittämään, onko sellainen tuen saaja, joka jättää tarkastamatta, onko tuesta annettu perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan mukaisesti tieto komissiolle, vastuussa tästä yhteisön oikeuden perusteella.
- 73 On todettava, että perustamissopimuksen 93 artiklassa määrätyllä valtion tukia koskevalla valvontajärjestelmällä ja tutkinnalla ei aseteta erityisiä velvollisuuksia

tuen saajalle. Ensiksikin 93 artiklan 3 kohdassa määrättyt tiedonantovelvollisuus ja tukisuunnitelmien toteuttamista koskeva ennakkokiello kohdistuvat jäsenvaltioon. Toiseksi komission päätös, jolla se toteaa tuen soveltumattomuuden ja kehottaa jäsenvaltiota poistamaan tuen komission asettamassa määräajassa, kohdistuu myöskin jäsenvaltioon.

74 Näissä olosuhteissa yhteisön oikeus ei ole riittävä perusta sellaisen edunsaajan vastuulle, joka on jättänyt tarkistamatta, oliko sen vastaanottamasta tuesta annettu asianmukaisesti tieto komissiolle.

75 Tämä ei kuitenkaan estä sopimussuhteen ulkopuolista vastuuta koskevien kansallisten säännösten mahdollista soveltamista. Jos taloudellisella toimijalla on näiden säännösten mukaan tietyissä olosuhteissa vastuu siitä vahingosta, jonka sen hyväksymä tuki aiheuttaa toisille taloudellisille toimijoille, syrjäntäkiellon periaate saattaa aiheuttaa sen, että kansallisen tuomioistuimen on katsottava, että perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan vastaisesti maksetun valtion tuen saaja on vastuussa.

76 Edellä esitetyt perustelut huomioon ottaen kolmanteen ja neljänteen ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava siten, että sellaisen edunsaajan vastuu, joka jättää tarkistamatta, onko sen vastaanottamasta tuesta annettu tieto komissiolle perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan mukaisesti, ei voi perustua pelkästään yhteisön oikeuteen.

Oikeudenkäyntikulut

77 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Ranskan, Saksan ja Espanjan hallituksille ja Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian

käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on ratkaissut Tribunal de commerce de Paris'n 5.1.1994 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

- 1) Kansallisen tuomioistuimen on katsottava, että asia kuuluu sen toimivaltaan, joten sen ei tarvitse lykätä asian käsittelyä siihen saakka, kunnes komissio ottaa kantaa kyseisten toimenpiteiden luonteeseen käsitellessään kannetta, jossa sitä vaaditaan määräämään seuraamuksia perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan viimeisen virkkeen rikkomisesta, vaikka asia on samanaikaisesti komission käsiteltävänä eikä tämä vielä ole ratkaissut kysymystä siitä, ovatko toimenpiteet, joihin valtio on ryhtynyt, valtion tukia. Jotta kansallinen tuomioistuin voisi ratkaista sen, olisiko näistä toimenpiteistä ollut annettava tieto komissiolle, se voi joutua tulkitsemaan ja soveltamaan valtion tuen käsitettä. Jos kansallinen tuomioistuin on epävarma tästä käsitteestä, se voi pyytää komissiota selventämään asiaa. Lisäksi se voi esittää tai sen on esitettävä EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan toisen ja kolmannen kohdan mukaisesti ennakkoratkaisukysymys yhteisöjen tuomioistuimelle. Jos kansallinen tuomioistuin pyytää komissiolta neuvoa asiassa tai esittää ennakkoratkaisupyynnön yhteisöjen tuomioistuimelle, sen on harkittava, onko asianosaisten etujen suojaamiseksi tarpeen antaa väliaikaismääräyksiä, jotka ovat voimassa siihen asti, kunnes kansallinen tuomioistuin antaa lopullisen päätöksen asiassa.
- 2) Se, että julkinen yritys antaa logistista ja kaupallista apua sellaisille yksityisoikeudellisille tytäryhtiöilleen, jotka harjoittavat vapaan kilpailun piiriin kuuluvaa toimintaa, on EY:n perustamissopimuksen 92 artiklassa tarkoitettu valtion tuki, jos vastikkeeksi saatu korvaus on pienempi kuin se korvaus, jota olisi vaadittu normaaleissa markkinaolosuhteissa.

- 3) Kansallisen tuomioistuimen, jota on vaadittu määräämään tuet palautettaviksi, on hyväksyttävä tämä vaatimus, jos se havaitsee, että näitä tukia ei ole annettu tiedoksi komissiolle, ainakin siinä tapauksessa, että tämä palauttaminen ei erityisten seikkojen vuoksi ole epäasianmukaista.
- 4) Sellaisen edunsaajan vastuu, joka jättää tarkistamatta, onko sen saamasta tuesta annettu tieto komissiolle perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan mukaisesti, ei voi perustua pelkästään yhteisön oikeuteen.

Rodríguez Iglesias

Kakouris

Puissochet

Hirsch

Mancini

Gulmann

Murray

Jann

Ragnemalm

Julistettiin Luxemburgissa 11 päivänä heinäkuuta 1996.

R. Grass

G. C. Rodríguez Iglesias

kirjaaja

presidentti